

the Research

Institute for Islamic Culture and Thought

Zehn

Vol.26 / No.104 / Winter 2025

Home Page: zehn.iict.ac.ir

Print ISSN: 1735-0743

Shortcomings of Supervenience in Explaining the Emergence of Mental Properties

Hasan Qarehbaghi¹ | Yousef Daneshvar Nilo²

1. PhD candidate in Islamic Theology, Imam Khomeini Educational and Research Institute, Qom (corresponding author).

E-mail: qarehbaghi@chmail.ir

2. Assistant Professor, Department of Theology and Philosophy of Religion, Imam Khomeini Educational and Research Institute, Qom.

E-mail: daneshvar@iki.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article history:
Received 2025/05/12
Received in revised form 2025/12/22
Accepted 2025/12/23
Published online 2025/12/23

Keywords:
Emergence, Supervenience, Mind–body relation, Mental properties, Physical properties, Reductionism.

ABSTRACT

The mind–body relation has long been one of the most fundamental and complex problems in the philosophy of mind. Within this context, emergence requires a metaphysical account to solve the mind–body problem, and “supervenience” is one of the such accounts offered by some philosophers. Supervenience indicates a kind of irreducible dependence between two sets of properties, such that if properties of set A supervene on properties of set B, any change or alteration in the properties of set B necessarily results in a change in the properties of set A. In this paper, using descriptive and analytical methods, various dimensions of supervenience and the account it provides with respect to emergence are examined and analyzed. The present article shows that although supervenience can describe dependence, covariation, and irreducibility among properties at different levels, it lacks the explanatory power required for a precise metaphysical and ontological analysis of this relation. Ultimately, it is shown that to provide a robust account of emergence and to defend the causal autonomy of emergent levels, supervenience by itself is insufficient, and recourse must be made to more accurate theories.

Cite this article: Qarehbaghi, H.; Daneshvar Nilo, Y. (2025). Shortcomings of Supervenience in Explaining the Emergence of Mental Properties, *Zehn*, 26 (4), 35-61.

<https://doi.org/10.22034/zehn.2025.2060402.2115>

©The Author(s). **Publisher:** Research Institute for Islamic Culture and Thought
DOI: <https://doi.org/10.22034/zehn.2025.2060402.2115>

Extended Abstract

Introduction

The mind–body relation problem is one of the longest-standing and most controversial issues in the philosophy of mind. The fundamental distinction between physical properties—objective, quantitative, and measurable—and mental properties—qualitative, personal, and based on first-person experience—gives rise to basic questions about the possibility of reducing mental properties to physical ones, the manner of their dependence, and how to provide a metaphysical account of this relation. In reaction to the failure of substance dualism to explain mind–body interaction, various approaches have emerged, including identity theory, functionalism, non-reductive physicalism, and property dualism.

Among these, emergence as a metaphysical approach attempts, while accepting the dependence of the mental on the bodily, to avoid reductionism and to ascribe to emergent properties a kind of novelty, non-reducibility, and inexplicability. One of the concepts employed to explain the relation between the physical base level and the emergent mental level is the concept of “supervenience”. Supervenience refers to a kind of dependence and covariation between two sets of properties such that a change in the higher-level properties without a change in the base-level properties is impossible. The main question of the present paper is whether supervenience can provide a sufficiently strong metaphysical explanation of the emergence of mental properties, or whether it is merely a descriptive report of covariation across levels and lacks the required explanatory power.

Methodology

The present research is conducted using a descriptive-analytical method. First, the concept of emergence and its prominent definitions in the works of philosophers such as Lewis, Stephenson, Kim, and Humphreys are reported so that the theoretical framework of the discussion becomes clear. Then the concept of supervenience is examined from historical and analytical perspectives, and its evolution from early applications in ethics and aesthetics to its serious entry into the philosophy of mind—particularly in the works of Davidson and Jaegwon Kim—is analyzed.

Subsequently, the main components of supervenience—including covariation (in weak and strong formulations), dependence, and non-reducibility—are explicated with reliance on contemporary formulations. In the analytical section, the supervenience view is evaluated in its capacity to explain the emergence of mental properties, and the most important criticisms leveled against it, especially those raised by Kim, O’Connor, and Wong, are examined. The method at this stage is conceptual analysis and the assessment of the internal coherence of claims as well as the measurement of

supervenience's explanatory power in comparison with the metaphysical expectations of a theory of emergence.

Findings

The findings of the research show that supervenience, despite the role it plays in describing the relation between different levels of properties, faces serious limitations in explaining emergence. First, supervenience is fundamentally a pattern of covariation and, by itself, does not provide an explanation of why and how emergent properties arise. This feature allows supervenience to be compatible with a wide range of conflicting theories—from reductive physicalist identity theories and type-identity to functionalism and even some forms of emergence. Consequently, rather than marking what is distinctive about emergence, supervenience becomes a common commitment among competing views.

Second, the weak formulation of supervenience lacks the necessary modal force to express metaphysical dependence, because it does not rule out differences in emergent properties even when base properties remain fixed in other possible worlds. Although the strong formulation of supervenience remedies this problem to some extent, it still merely reports a necessity of covariation and does not provide a causal or ontological explanation of the relation.

Third, O'Connor's and Wong's critiques indicate that if emergence is understood as a causal and temporally extended process, supervenience—which is a synchronic and non-causal relation—cannot be explanatory of it. According to the causal models they propose, base physical conditions may obtain at a given time while the emergent property has not yet been instantiated; this is incompatible with the slogan “no mental difference without a physical difference” and calls supervenience into question.

Finally, examining examples such as philosophical zombies also shows that supervenience, even as a defense of the dependence of mind on body, requires a stronger metaphysical underpinning, and mere reliance on conceivability or covariation is insufficient.

Conclusion

The main conclusion of the research is that supervenience, although a tool for describing dependence, covariation, and non-reducibility among properties at different levels, cannot by itself furnish a satisfactory metaphysical account of the emergence of mental properties. Supervenience is more of a descriptive framework than an explanatory theory: it reports minimal compatibilities between mind and body without addressing the why, the mechanism, or the nature of this dependence. Therefore, if the aim is to defend emergence as a position distinct from reductionism and identity,

reliance solely on supervenience is inadequate, and one must turn to richer theories— including more precise causal or ontological formulations of emergence.

کاستی‌های فرارویدادگی در تبیین نوحاستگی ویژگی‌های ذهنی

حسن قره‌باغی | یوسف دانشور نیلو

۱. دانش پژوه دکتری کلام اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته، قم، ایران (نویسنده مسئول).

garehbaghi@chmail.ir

daneshvar@iki.ac.ir

۲. استادیار گروه کلام و فلسفه دین مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته، قم، ایران.

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۴/۲۲

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۴/۱۰/۰۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۱۰/۰۲

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۱۰/۰۲

واژگان کلیدی:

فرارویدادگی، رابطه ذهن و

بدن، حالات ذهنی، حالات

فیزیکی، نوحاستگی.

مسئله رابطه ذهن و بدن، همواره یکی از بنیادین‌ترین و پیچیده‌ترین مسائل در فلسفه ذهن به‌شمار می‌رود. در این بین نوحاستگی برای حل مسئله ذهن و بدن نیاز به تبیین‌های متفاوتی دارد که «فرارویدادگی» از جمله تبیین‌هایی است که توسط برخی فیلسوفان ارائه شده است. فرارویدادگی دلالت بر نوعی وابستگی غیرقابل تقلیل میان دو مجموعه از ویژگی‌ها را دارد که اگر ویژگی‌های الف بر ویژگی‌های ب فرارویداده باشند، هر تغییر و تحولی در ویژگی‌های مجموعه ب لزوماً به تغییری در ویژگی‌های الف منجر می‌شود. در این نوشتار تلاش شده با روش توصیفی و تحلیلی، ابعاد مختلف فرارویدادگی و تبیین ارائه شده از آن در رابطه با نوحاستگی، مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد. مقاله حاضر در راستای هدف فوق نشان می‌دهد که گرچه فرارویدادگی می‌تواند وابستگی، هم‌تغییری و تقلیل‌ناپذیری میان ویژگی‌های سطوح مختلف را توصیف کند، اما فاقد توان تبیینی لازم برای تحلیل متفاوتی‌کی و هستی‌شناختی دقیق این رابطه است. در نهایت مشخص می‌شود که برای تبیین قوی نوحاستگی و دفاع از استقلال علی سطوح نوحاسته، فرارویدادگی به‌تنهایی کافی نیست و باید به نظریات دقیق‌تر و جایگزین روی آورد.

استاد: قره‌باغی، حسن؛ دانشور نیلو، یوسف (۱۴۰۴). کاستی‌های فرارویدادگی در تبیین نوحاستگی ویژگی‌های ذهنی، ذهن، ۲۶ (۴)، ۳۵-۶۱.

<https://doi.org/10.22034/zahn.2025.2060402.2115>

ناشر: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

© نویسندگان.

DOI: <https://doi.org/10.22034/zahn.2025.2060402.2115>

مقدمه

خاستگاه مسائل ذهن و بدن به دوگانگی‌های انسانی بازمی‌گردد؛ از سویی ویژگی‌های فیزیکی همچون وزن، حرکت و رنگ که عینی، کمی و قابل اندازه‌گیری‌اند و از سوی دیگر ویژگی‌های ذهنی همچون درد، لذت یا درک زیبایی که کیفی، شخصی و منحصر به تجربه اول شخص هستند. این تفاوت ماهوی، بستر پرسش‌هایی مانند تأثیر متقابل ذهن و بدن (مثلاً نقش نورون‌ها در ایجاد احساسات یا تأثیر اراده بر حرکت اندام‌ها) و امکان تقلیل‌پذیری یکی به دیگری را فراهم کرده است. اگرچه ریشه‌های این بحث به اندیشمندان یونان باستان بازمی‌گردد، اما دکارت با طرح دوگانه‌انگاری جوهری ذهن به‌عنوان جوهر متفکر و بدن به‌عنوان جوهر مادی چارچوبی نظام‌مند برای آن ایجاد کرد (Chambliss, 2017, pp. 2-3). ناتوانی این دیدگاه در تبیین چگونگی تعامل دو جوهر ناهمگون، موجی از نظریه‌پردازی‌ها را در فلسفه ذهن به‌دنبال داشت؛ از حذف‌گرایی و این‌همانی و کارکردگرایی تا دوگانه‌انگاری ویژگی. با این حال پیچیدگی ذاتی مسئله و پیشرفت‌های علوم اعصاب که ابعاد جدیدی به آن افزوده است، موجب شده جماعی در این زمینه شکل نگیرد. امروزه این پرسش‌ها نه‌تنها در حیطه فلسفه، بلکه در تقاطع با روان‌شناسی، عصب‌شناسی و... به بحث گذاشته می‌شوند و کماکان به‌عنوان یکی از اساسی‌ترین چالش‌های فهم انسان از خویشتن باقی مانده‌اند.

در این بین، از جمله مفاهیم مهمی که برای تحلیل رابطه فوق‌مورد استفاده قرار گرفته «نوخاستگی» (Emergenc) است. از نوخاستگی به‌عنوان یک مفهوم متافیزیکی تبیین‌های مختلفی برای توضیح و تفسیر چگونگی نوخاستن و پدید آمدن ویژگی‌های ذهنی از ویژگی‌های فیزیکی ارائه شده است که از جمله آن‌ها می‌توان به فرارویدادگی (Supervenience)، امتزاج (Fusion)، علی (Causal) و... اشاره کرد. فرارویدادگی مفهومی است که نوع وابستگی میان دو مجموعه از ویژگی‌ها را نشان می‌دهد. براساس این مفهوم، اگر ویژگی‌های A بر ویژگی‌های B مبتنی باشند، هر تغییر و تحولی در ویژگی‌های مجموعه B لزوماً به تغییری در ویژگی‌های A منجر می‌شود. به‌عبارت‌دیگر امکان ندارد که دو چیز در ویژگی‌ها B متفاوت باشند، مگر این‌که در ویژگی A نیز تفاوت داشته باشند (McLaughlin and Bennett, 2023; Beckermann, 1992, p. 11). در دهه‌های گذشته این مفهوم در فلسفه تحلیلی در مباحث مختلفی مثل فلسفه اخلاق، فلسفه ذهن و... استفاده شده است. برای مثال در فلسفه ذهن گفته شده که حالات ذهنی مثل درد یا لذت بر حالات فیزیکی مغز فرارویداده‌اند؛ لذا مهم است که مفهوم فرارویدادگی شناسایی و مؤلفه‌های آن بیان شود.

در زمینه فرارویدادگی در فلسفه غرب آثار متعددی توسط فلاسفه و محققان نگاشته شده است و ابعاد مختلف این مسئله را واکاوی کرده‌اند که در این زمینه می‌توان به آثار بیکن، بیکرمن، فلوهر، کیم، مک‌لاکلین، بنت و... اشاره کرد.^۱ در فضای علمی کشور نیز در برخی آثار فلسفی و فلسفه ذهنی مانند یاسر خوشنویس در کتاب **نوخاستگی و آگاهی**، مهدی غیاثوند در کتاب **تحویل‌گرایی و فیزیکیالیسم**، مهدی ذاکری در ترجمه خویش از کیت مسلین در کتاب **درآمدی به فلسفه ذهن**، مهدی همزاده در مقاله «ناکارآمدی نظریه ابتداء در تبیین علیت ذهنی» (این مقاله بیشترین قرابت را با نوشتار حاضر دارد، فرارویدادگی را در زمینه علیت ذهنی بررسی کرده است که بسیار متمایز از بحث چگونگی ارتباط سطح پایه با سطح نوخاسته است و در این مبحث هم تنها چالش پذیرش تعیین مضاعف و یا انکار اصل بستر علی را مطرح ساخته است که در اینجا به این مسئله پرداخته نمی‌شود)، مسعود طوسی سعیدی و سیدحسن حسینی در مقاله «تبیین ناسازگاری‌های هستی‌شناسانه نوخاسته‌گرایی و فیزیکیالیسم» و پیشنهاد یک موضع جدید نوخاسته‌گرایانه، که البته این مقاله هم به ارزیابی تطبیقی نسبت نوخاستگی‌های جوهری و علی با فیزیکیالیسم پرداخته و نسبتی با مسئله مقاله حاضر ندارد، مهدی غیاثوند نیز در مقاله «مفهوم متافیزیکی فرارویدادگی و زندگی پس از مرگ» نکاتی درباره تعریف و اقسام فرارویدادگی بیان کرده و سپس کاملاً به بررسی تأثیر پذیرش این نگاه درباره رابطه نفس و بدن بر مسئله زندگی پس از مرگ پرداخته است.

از این رو، جای نگاشته‌ای که به‌طور مشخص پس از بیان تعریف و مؤلفه‌های فرارویدادگی، چگونگی تبیین رابطه سطح پایه و سطح بالا، ارزیابی‌ای از این مفهوم درباره نوخاستگی اراده دهد خالی است. اثر حاضر به‌طور خاص به دنبال این پرسش اساسی است که آیا مفهوم فرارویدادگی از اعتبار متافیزیکی لازم برای تبیین چگونگی نوخاستن ویژگی‌ها و حالات ذهنی از امور و حالات فیزیکی پایه برخوردار است، یا در این مسیر با نقص‌هایی روبه‌روست و نمی‌تواند انتظارات لازم را برآورده کند. در نهایت بدین جا منتهی می‌شویم که فرارویدادگی هیچ تبیین متافیزیکی از نوع وابستگی و هم‌تغییری ارائه نمی‌دهد.

1. Bacon, John, "Supervenience, Necessary Coextension, and Reducibility." Beckermann, Ansgar, Hans Flohr, and Jaegwon Kim, Supervenience, Emergence, and Reduction.
Kim, Jaegwon, Supervenience and the Mind: Selected Philosophical Essays.
Kim, Jaegwon, Supervenience, Emergence, Realization, Reduction.
McLaughlin, Brian and Karen Bennett, "Supervenience", The Stanford Encyclopedia of Philosophy.

۱. نوخاستگی

براساس تعاریف لغت‌نامه کمبریج، نوخاستگی (Emergence) در سه معنای اصلی به‌کار می‌رود:

۱. واقعیت شناخته‌شدن یا آغاز وجود یک پدیده (مانند ظهور گونه جدیدی از ویروس کرونا)؛
۲. ظاهر شدن یک فرد از پشت چیزی؛ ۳. فرایند ظهور و بروز تدریجی یک پدیده (Cambridge Dictionary). براساس مستندات تاریخی، اصطلاح "Emergence" نخستین بار توسط جرج هنری لوئیس (George Henry Lewes) در سال ۱۸۷۵ میلادی در حوزه فلسفه مطرح شد. او این مفهوم را برای توصیف ویژگی‌هایی مانند حیات یا پدیده‌های ذهنی به‌کار برد که از نظر او با قوانین فیزیکی حاکم بر اجزای تشکیل‌دهنده‌شان قابل تبیین نبودند. بدین ترتیب، لوئیس بنیانگذار مفهوم فلسفی نوخاستگی محسوب می‌شود (O'Connor & Wong, 1994, p. 1).

تعاریف کلیدی که از نوخاستگی شده عبارت‌اند از:

۱. آخیم استفان (Achim Stephan): استفان با تأکید بر سه ویژگی «بدیع بودن»، «غیر قابل پیش‌بینی بودن» و «تقلیل‌ناپذیری»، نوخاستگی را این‌گونه تعریف می‌کند: ایده محوری نوخاستگی بیانگر آن است که با افزایش پیچیدگی سیستم‌ها در فرایند تکامل، برخی از آن‌ها ویژگی‌های کاملاً جدیدی را آشکار می‌کنند که نه تنها پیش‌بینی‌ناپذیرند، بلکه با قوانین حاکم بر رفتار اجزای پایه‌ای سیستم نیز توضیح داده نمی‌شوند. به عبارت دیگر کل پیچیده به ویژگی‌هایی دست می‌یابد که قابل تقلیل به چیدمان یا ویژگی‌های اجزای سازنده آن نیست. این مفهوم در متافیزیک، معرفت‌شناسی و فلسفه علم، همواره با مفاهیم یادشده پیوند خورده است (Stephan, 2013, p. 715).

۲. جیگون کیم: کیم نوخاسته‌گرایی را چنین تعبیر می‌کند: نوخاسته‌گرایی مدعی است برخی ویژگی‌های مهم در سطوح بالای سلسله‌مراتب، ماهیتی کاملاً نو و مستقل از سطوح پایین‌تر دارند؛ به‌گونه‌ای که با اطلاعات مربوط به ویژگی‌های پایه‌ای، نه قابل توضیح‌اند و نه قابل پیش‌بینی (Kim, 2009, p. 567).

۳. هامفریز: هامفریز تعریفی کلی‌تر ارائه می‌دهد: نوخاستگی به واقعیت وجود اشیاء، ویژگی‌ها، قوانین یا حتی امور دیگر در جهان اشاره دارد که در نتیجه تکوین موجودات پایه‌ای پدید می‌آیند، اما به‌طور کامل به آن موجودات تقلیل‌پذیر نیستند (Borchert, 2006, Vol. 3, p. 190). با توجه به تعاریف فوق، می‌توان «نوخاستگی» را به‌عنوان ظهور یک ویژگی یا پدیده جدید در نتیجه

افزایش پیچیدگی سطوح هستی تعریف کرد. این مفهوم در بستر علمی-فلسفی، به مواردی مانند شکل‌گیری حیات، آگاهی یا سایر پدیده‌هایی اشاره دارد که از ترکیب اجزای فیزیکی ساده (مانند اتم‌ها و مولکول‌ها) پدید می‌آیند، درحالی‌که آن اجزای پایه، فاقد چنین ویژگی‌هایی هستند.

در واقع، ایده اصلی نوحاستگی این است که همان‌طور که سیستم‌ها در طول تکامل به‌طور فزاینده‌ای پیچیده‌تر می‌گردند، برخی از آن‌ها ممکن است ویژگی‌های بدیعی از خود بروز دهند که قابل پیش‌بینی نباشد. در این فرایند، سیستم ویژگی‌هایی را ظهور می‌دهد که قابل تقلیل به چینش و مؤلفه‌های ایجادکننده و سازنده آن نیست. فلاسفه ذهن، نوحاسته‌بودن را با خصوصیتی از جمله سیستمی بودن، بدیع بودن، توانایی علی، پیش‌بینی‌ناپذیری، تحویل‌ناپذیری و... معرفی می‌کنند. طیف‌های مختلفی در نسبت با نوحاسته‌گرایی به‌وجود آمده‌اند. در این میان به‌طور طبیعی این سؤال شکل گرفته است که مقوله نوحاستگی در مسئله ذهن و بدن چه تبیین متافیزیکی‌ای دارد؟ از نظر متافیزیکی چگونه می‌توان از طرفی ذهن را معلول و وابسته به بدن دانست و از طرف دیگر آن را به‌نحوی مستقل به‌حساب آورد؟ در پاسخ به این پرسش دیدگاه‌هایی مطرح شده که برخی از آن‌ها عبارت‌اند از فرارویدادگی، امتزاج و علیت (خوشنویس، ۱۳۹۴، صص ۸۲-۱۰۲).

از این‌رو برخی برای تبیین چگونگی نوحاستگی و پدید آمدن ویژگی‌های سطح بالا از سطح پایه و تبیین متافیزیکی و هستی‌شناختی آن، از مفهوم فرارویدادگی استفاده کرده‌اند. به‌عبارت‌دیگر در مقابل جریان تقلیل‌گرایی که سعی داشت همه پدیده‌های جهان را براساس فیزیک و امور مادی تبیین کند، نوحاستگی بر این تأکید دارد که چنین امری امکان‌پذیر نیست. تحلیل‌های مختلفی از چگونگی نوحاستگی ویژگی‌های سطح بالا از امور پایه‌ای فیزیکی شده است که یکی از تبیین‌ها استفاده از مفهوم فرارویدادگی است.

هونگ یو وونگ (Hong Yu Wong) معتقد است که یکی از تقریرهایی که از نوحاستگی شده، تبیین آن براساس فرارویدادگی است (Wong, 2006, p. 346-347). به‌باور نویسنده، نوحاستگی مفهومی فلسفی است که به‌نحوه پدید آمدن ویژگی‌ها یا پدیده‌های جدید در سیستم‌های پیچیده می‌پردازد. تبیین‌های از نوحاستگی معمولاً حول چند مؤلفه مهم شکل می‌گیرند که بداعت، وابستگی فرارویدادگی، عدم تقلیل‌گرایی و پیچیدگی سیستمی و غیره از جمله آنان هستند. وونگ بر این باور است که احتمالاً بتوان رویکرد فرارویدادگی را به‌سی. دی. براد از نوحاستگی گرایان بریتانیایی، بازگرداند. در چارچوب نوحاستگی فرارویدادگی، نوحاستگی به‌عنوان گونه‌ای از فرارویدادگی غیرعلی در نظر گرفته می‌شود که طبق آن، داشتن یک نوع خاص از ویژگی مستلزم داشتن نوع دیگری از ویژگی است که برای تحقق امر نوحاسته کافی باشد. ویژگی‌های نوحاسته به ویژگی‌های اجزای پایه وابسته‌اند، اما این وابستگی تنها به این معناست که ویژگی‌های

نوخاسته نمی‌توانند بدون ویژگی‌های اجزای پایه‌ای ظاهر شوند. در واقع این دیدگاه بیشتر بر روی وابستگی و تعیین ویژگی‌های نوخاسته توسط ویژگی‌های پایه‌ای تأکید دارد (در مقابل دیدگاه علی که بر علیت امور پایه برای امور نوخاسته است). الکساندر برد (Alexander Bird) نیز در مقاله‌ای رویکرد فرارویدادگی از نوخاستگی ارائه می‌دهد.^۱ فیلیپ کلیتون (Clayton, Davies, 2006, p. 26) و جیگون کیم (Ibid., 2006, pp. 192-193) نیز مشابه این نظر را بیان کرده‌اند. تیموتی اکائر نیز در مقاله «ویژگی‌های نوخاسته» (Emergent-Properties) از مفهوم فرارویدادگی استفاده کرده است. وی این دیدگاه را به افراد دیگری چون جیمز ون کیلیو (James van Cleve)^۲ و جیگون کیم (Concepts of Supervenience) استناد می‌دهد و معتقد است که نحوه وابستگی و تعیین ویژگی‌ها را به این طریق می‌توان تبیین کرد. اکائر دیدگاه کیلیو را بیان و سپس دو ایراد دیدگاه وی را بیان می‌کند (O'Connor, 1994, p. 96-97; Borchert, 2006, V3, p. 191).

اکائر خود معتقد است برای تعریف و تبیین کامل، باید سه ویژگی فرارویدادگی، غیرساختاری بودن (Non-Structurality) و تأثیر علی جدید (Novel Causal Influence) را با هم و به‌نحو مناسب گرد آورد و داشتن برخی از آن‌ها، چنان‌که کیلیو بر صرف فرارویدادگی دو دسته ویژگی‌ها، یا آرسترانگ بر غیرساختاری بودن تأکید می‌کردند، کافی نیست. بدون در نظر گرفتن این مفاهیم در کنار هم، پتانسیلی برای کشف شرایط علی دقیقی که تحت آن نوخاستگی رخ می‌دهد، وجود نخواهد داشت. اکائر برای رسیدن به هدف خویش در این مقاله، ابتدا صورت‌بندی فرارویدادگی قوی کیم را مناسب برمی‌شمارد و سپس به بیان ویژگی غیرساختاری بودن می‌پردازد که طبق آن، وجود سه جزء در این مفهوم شرط است؛ نخست این‌که باید یک پیچیدگی خاصی وجود داشته باشد، ثانیاً هیچ‌یک از اجزاء به‌تنهایی به‌وجود آورنده آن نباشند، ثالثاً متمایز از ویژگی‌های ساختاری اشیاء باشد. درباره «تأثیر علی جدید» نیز متذکر می‌شود که این ویژگی برای این است که نشان دهد ویژگی‌های نوخاسته به‌دلیل داشتن چنین امری، قابل تقلیل به ویژگی‌های پایه نیستند. سپس به بیان این می‌پردازد که یک ویژگی در چه صورتی نوخاسته است: «ویژگی P یک ویژگی نوخاسته از شیء O است اگر: (۱) P بر ویژگی اجزاء O فرارویداده شود. (۲) P توسط هیچ‌یک از اجزای جسم وجود نداشته باشد: (۳) P متمایز از هر ویژگی ساختاری O باشد و (۴) P تأثیر تعیین‌کننده مستقیم بر روی الگوی رفتاری اجزاء O داشته باشد» (O'Connor, 1994, p. 98). نکته قابل توجه این است که اکائر فرارویدادگی را برای بیان تبیین چگونگی وابستگی سطوح کافی و

1. Causal exclusion and evolved emergent properties
2. Mind Dust or Magic? Panpsychism versus Emergence

درست نمی‌داند و به دیدگاه نوحاستگی علی‌رو می‌آورد. پس از آشنایی کلی که با نوحاستگی به‌دست آمد اکنون باید درباره مفهوم فرارویدادگی نکاتی در ادامه ذکر شود تا بتوان تحلیلی از آن در انتهای نوشتار به‌دست آورد.

۲. فرارویدادگی

فرارویدادگی یکی از مفاهیمی است که در عصر حاضر جایگاه ویژه‌ای در فلسفه دارد. در سیر تاریخی که برای این مفهوم وجود دارد، دو معنی برای آن بیان و ادعا شده است. نویسندگان بریتانیایی همچون لوید مورگان (Lloyd Morgan)، این مفهوم را در معنایی متفاوت از آنچه در دوران معاصر است، استفاده می‌کردند. در این فضا، فرارویدادگی بیشتر در معنای لغوی خود استعمال شده است. واژه "supervene" در لغت‌نامه وبستر به معنای «در پی آمدن یا رخ دادن به‌عنوان چیزی اضافی، عارضی یا ظهور غیرمنتظره» آمده است (Webster's New International Dictionary). مورگان در بحث نوحاستگی و ارتباط بین ویژگی‌های نوحاسته و سطح پایه از این اصطلاح استفاده کرده است (Morgan, 1923, p. 10-31). جیگون کیم نیز نقل می‌کند که این مفهوم در ابتدا برای معانی‌ای چون روی دادن و اتفاق افتادن امری اضافی و غیرمنتظره به‌کار می‌رفته است (Kim, 1993, p. 132).

گویا اولین کسی که این مفهوم را در معنای معاصر و کنونی آن استفاده کرده، ریچارد مروین هیر (R.M. Hare) است. وی از این واژه در باب اخلاق استفاده می‌کند و در کتاب **زبان اخلاق** (The Language of Morals)، نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های اخلاقی مانند خوبی و ویژگی‌های طبیعی افراد، رابطه وجود دارد و ممکن نیست دو نفر از لحاظ ویژگی‌های زیستی و فیزیکی کاملاً شبیه هم باشند، اما از لحاظ خوب و بد بودن متفاوت باشند. وی در اینجا از واژه «فرارویدادگی» استفاده می‌کند (Hare, 1952, pp. 80-81). البته مک لافلین معتقد است که نمی‌توان گفت هیر اولین کسی است که به این ایده پرداخته و می‌توان در سراسر تاریخ فلسفه غرب، اشخاصی را یافت که بر این ایده یا نفی آن، اشاراتی ولو ضمنی داشته‌اند (McLaughlin, 2023). این معنا قبل از هیر، توسط دیگران مثلاً مور نیز استفاده شده است. مور در توضیح رابطه بین ویژگی‌های اخلاقی و ویژگی‌های غیراخلاقی از عبارت زیر استفاده می‌کند: «اگر یک چیز معین دارای هر نوع ارزش ذاتی در درجه معینی باشد، نه تنها همان چیز، باید تحت هر شرایطی در همان درجه، دارای آن باشد، بلکه هر چیزی دقیقاً شبیه آن باید تحت هر شرایطی، دقیقاً دارای همان درجه باشد. یا به صورت سلبی متناظر، محال است که از دو چیز کاملاً مشابه یکی آن را داشته باشد و دیگری نداشته باشد، یا یکی آن را در یک درجه و دیگری در درجه‌ای دیگر داشته

باشد» (Moore, 2000, p. 261). براساس این تحلیل ویژگی‌های اخلاقی بر ویژگی‌های طبیعی و زیستی فرارویدادگی دارند و نتیجه آن این است که اگر ویژگی‌های زیستی و طبیعی یک شخص معین شود، می‌توان ویژگی‌های اخلاقی وی را تعیین کرد. علاوه بر اخلاق، از مفهوم فرارویدادگی در حوزه‌های دیگری چون زیبایی‌شناسی هم استفاده شده است (Sibley, 2001, p. 259).

اما با اثری که دیویدسون در موضوع فلسفه ذهن نگاشت، این مفهوم به‌طور جدی وارد فلسفه ذهن شد. وی به تبیین رابطه بین ویژگی‌های ذهنی (مانند آگاهی، ادراک) و ویژگی‌های فیزیکی می‌پردازد و درصدد تبیین این مسئله است که باورها و حالات ذهنی افراد، چه ارتباطی با ویژگی‌های فیزیکی دارند؛ مثلاً چطور تنفر و کینه درونی فرد A نسبت به فرد X باعث عمل خارجی قتل می‌شود. از عبارات مهم دیویدسون در این زمینه این است که «ویژگی‌های ذهنی به‌نوعی به ویژگی‌های فیزیکی وابسته، یا مبتنی هستند. چنین فرارویدادگی ممکن است به این معنا تلقی شود که نمی‌شود دو رویدادی که از همه جنبه‌های فیزیکی یکسان هستند، وجود داشته باشند، اما در برخی جنبه‌های ذهنی متفاوت باشند، یا این‌که یک شیء نمی‌تواند در برخی جنبه‌های ذهنی بدون تغییر در برخی جنبه‌های فیزیکی تغییر کند» (Davidson, 2001, p. 176). سپس با مقالاتی که توسط جیگون کیم، دیوید لوئیس (David Lewis) و... نگاشته شد، تبیین بیشتری از چند و چون این مفهوم به‌وجود آمد.

کیم معتقد است وقتی ما به جهان اطراف خویش، نگاهی از روی تأمل داشته باشیم، موجودات مختلفی که با آن‌ها ارتباط داریم را اجزائی جدای از هم، همچون جزیره‌های دورافتاده و بی‌ارتباط نمی‌یابیم، بلکه اجزاء مختلف هستی، به‌نحوی از انحاء به‌هم وابسته هستند، تعین پیدا می‌کنند و با یکدیگر ارتباط دارند، برهم تأثیر می‌گذارند و یکی علت دیگری می‌شود و یکی نتیجه دیگری است. در این بین، فرارویدادگی یکی از مفاهیمی است که از اهمیت فلسفی ویژه‌ای برخوردار است؛ زیرا می‌تواند نشان‌دهنده نحوه ارتباط و وابستگی موجودات مختلف باشد (Kim, 1993, p. 54). این رابطه فرارویدادگی می‌تواند در عرصه‌های مختلفی چون جملات، حقایق، رویدادها، قضایا، زبان، ویژگی‌ها و... پیاده‌سازی و به‌کار گرفته شود، اما کیم تأکید ویژه‌ای بر رابطه فرارویدادگی در بین ویژگی‌ها داشته و معتقد است که ایده مرکزی و اصلی فرارویدادگی، فرارویدادگی بین دو نوع ویژگی است (Kim, 1993, p. 55, 132, 138).

لافلین نیز فرارویدادگی را چنین تعریف می‌کند: «مجموعه‌ای از ویژگی‌های A فرارویداده بر مجموعه B می‌شوند، فقط در صورتی که هیچ دو چیزی نتوانند با توجه به ویژگی‌های A متفاوت باشند، بدون این‌که در ویژگی‌های B آن‌ها نیز تفاوت وجود داشته باشد» (McLaughlin, and Bennett, 2023). برای مثال می‌توان به جعل‌کنندگان تابلوهای نقاشی اشاره کرد که جاعلان،

نسخه‌هایی را تهیه می‌کنند که حتی باعث فریب افراد ماهر و خبره می‌شود؛ چرا که محل دقیق هر رنگ‌دانه و وزن میکروفیزیکی آن‌ها، کاملاً با نسخه اصلی تطابق دارد و از لحاظ شکل، جرم و اندازه تفاوتی رؤیت نمی‌شود. ویژگی‌های نسخه جعلی (رنگ، شکل، اندازه و...)، همان ویژگی‌هایی هستند که بر ویژگی‌های میکروفیزیکی فرارویداده هستند؛ لذا دو تابلویی که از لحاظ میکروفیزیکی کاملاً مشابه و یکسان باشند، حتماً در ویژگی‌های نام برده شده یکسان خواهند بود. به این بیان که نمی‌توان چینش رنگ‌ها و اشکال روی بوم نقاشی را بدون تغییر در ویژگی‌های میکروفیزیکی آن به وجود آورد. در این مثال می‌توان گفت که ویژگی‌هایی چون رنگ و غیره فرارویداده بر ویژگی‌های میکروفیزیکی هستند (McLaughlin, and Bennett, 2023). به باور لافلین، مدعیان فرارویدادگی صرفاً نمی‌گویند که هیچ تفاوتی در A بدون تفاوت در B وجود ندارد، بلکه معتقدند که نمی‌تواند تفاوتی وجود داشته باشد (McLaughlin, and Bennett, 2023).

۴۷

۳. مؤلفه‌های فرارویدادگی

براساس تبیینی که توسط محققان معاصر برای فرارویدادگی صورت گرفته، چند مؤلفه و ویژگی برای آن ذکر شده است.

۱. هم‌تغییری (Covariance):

هم‌تغییری از جمله مؤلفه‌هایی است که برای فرارویدادگی بیان شده و به‌نحوی می‌توان آن را ایده اصلی و مرکزی فرارویدادگی دانست. طبق بیان کیم، این ویژگی را می‌شود از آثار هیر، مور و دیگران به دست آورد. براساس این مؤلفه، ویژگی‌های یک نوع باید با ویژگی‌های نوع دیگر، به شیوه‌ای خاص هم‌تغییر شوند، یعنی در صورت تغییر در ویژگی پایه، ویژگی‌های سطح بالا یا متبوع نیز تغییر خواهند کرد و تغییر در ویژگی‌های یک نوع (متبوع) نمی‌تواند واقع شود مگر این‌که با تغییر در ویژگی‌های یک نوع دیگر (تابع)، همراه باشد. دیوید لویس در این زمینه می‌گوید: «هیچ تفاوتی از یک نوع بدون تفاوت از نوع دیگر وجود نخواهد داشت» (Lewis, 1986, p. 15, Kim, 1993, p. 140).

با توجه به اهمیت این ویژگی در مفهوم فرارویدادگی، صورت‌بندی‌هایی برای آن ذکر شده است که کمک زیادی در فهم معنای فرارویدادگی دارند. یکی از تقسیماتی که براساس درجه و رتبه هم‌تغییری انجام شده است، تقسیم آن به هم‌تغییری ضعیف و قوی (weak and strong covariance) است که منوط به این است که دو پدیده مورد بحث درباره یک جهان ممکن باشند یا در هر جهان ممکن، بتوان همان حکم را برایشان صادر کرد.

اگر A و B دو مجموعه ویژگی باشند که A بر B فرارویدادگی داشته باشد، اینک درباره هم‌تغییری ضعیف و قوی می‌توان گفت:

هم‌تغییری ضعیف: «جهان ممکنی پیدا نمی‌شود که دارای دو موجود X و Y باشد به طوری که در آن X و Y از لحاظ ویژگی‌های متعلق به مجموعه B تمییزناپذیر باشند و در همان حال از لحاظ ویژگی‌های متعلق به مجموعه A تمییزپذیر باشند» یا «لزوماً اگر چیزی در A دارای ویژگی F باشد، در B یک ویژگی G وجود دارد به طوری که آن چیز دارای G است و هر چیزی که G دارد، دارای F است» (Kim, 1993, p. 141). در اینجا X و Y در یک جهان ممکن مدنظر هستند و در تک‌تک جهان‌های ممکن، در خود همان جهان‌ها، اگر X و Y باشند، آن‌گاه این هم‌تغییری درباره آن‌ها صادق است اما لزوماً اگر در جهان ممکن دیگری باشند، ممکن است صادق نباشد.

هم‌تغییری قوی: «اگر X متعلق به جهان ممکنی مانند W_i باشد و y متعلق به جهان ممکن دیگری مانند W_j باشد، در این صورت اگر X و Y از لحاظ ویژگی‌های متعلق به مجموعه B تمییزناپذیر باشند، آنگاه از لحاظ ویژگی‌های متعلق به مجموعه A نیز تمییزناپذیر خواهند بود» یا «لزوماً اگر هر چیزی دارای ویژگی F در A باشد، یک ویژگی G در B وجود دارد به طوری که آن چیز دارای G است و ضرورتاً هر چیزی دارای G دارای F است» (Kim, 1993, p. 141). در این هم‌تغییری X و Y متعلق به دو جهان ممکن در نظر گرفته شده است که اگر از نظر ویژگی‌های ناظر به B تمییزناپذیر باشند، در ویژگی‌های A هم تمییزناپذیر خواهند بود.

با توجه به این تقسیم برای هم‌تغییری، خود فرارویدادگی نیز به دو دسته ضعیف و قوی تقسیم می‌شود:

فرارویدادگی ضعیف:

اگر A مجموعه فرارویداده و B مجموعه فرورویداده دانسته شود؛ آنگاه ویژگی‌های موجود در A ویژگی‌های فرارویدادگی و ویژگی‌های موجود در B ویژگی‌های پایه هستند و بر این اساس می‌توان فرارویدادگی ضعیف را چنین بیان کرد: « A بر B به نحو ضعیفی فرارویدادگی دارد اگر و تنها اگر رابطه بین آن‌ها از نوع هم‌تغییری ضعیف باشد، یعنی تمییزناپذیری دو موجود از لحاظ B مستلزم تمییزناپذیری آن‌ها از لحاظ A باشد» (Kim, 1993, p. 58, 64, 79-80). فرارویدادگی ضعیف به این نحو است که در هیچ جهان ممکن امکان ندارد که اگر X و Y به لحاظ ویژگی‌های B تمییزناپذیر باشند، اما از لحاظ ویژگی‌های A تمییزپذیر باشند و این درباره تک‌تک جهان‌های ممکن صادق است نه در مقایسه با جهان‌های دیگر.

کیم معتقد است که فرارویدادگی ضعیف نمی‌تواند انتقال‌دهنده ویژگی‌های A ، به‌عنوان

ویژگی‌های سطح بالا و فرارویداده، به هر جهان دیگری باشد و روی آن حساب کرد و مثلاً کسی که در دنیای کنونی B، دارای ویژگی‌هایی چون راستگویی و شجاعت و... است و انسان خوبی به حساب می‌آید، می‌تواند در جهان دیگری با داشتن همین ویژگی‌ها بد محسوب شود (Kim, 1993, pp.59-60). به بیان دیگر، یکی از شرایط فرارویدادگی ویژگی‌ها، این است که در صورت ثبات (Fixing) ویژگی‌های پایه، ویژگی‌های فرارویداده نیز ثابت باشند، اما براساس فرارویدادگی ضعیف این امکان وجود دارد که با مقایسه جهانی با جهان ممکن دیگر و مقایسه امر موجود در جهان اول که سطح پایه یکسانی با امر موجود در جهان دوم دارد، به‌رغم این‌که ویژگی‌های پایه، همان موارد هستند، اما ویژگی‌های فرارویداده یا نباشند یا تغییر کنند. براساس فرارویدادگی ضعیف اگر بتوان ویژگی‌های پایه دو شیء را در یک جهان، به یک شکل ثابت و معین کرد، باید ویژگی‌های فرارویدادگی آن را نیز به همان نحو ثابت و معین کرد. کیم اظهار می‌کند که این نوع از فرارویدادگی، کمتر از میزان توقعی است که نسبت به مفاهیم وابستگی و تعیین (Dependence & Determination) وجود دارد و آن‌ها را نیروهای وجهی (Certain Modal Force) خاصی می‌کند. اگر خوب بودن فردی به ویژگی‌های شخصیتی خاصی وابسته، یا توسط آن‌ها تعیین پیدا می‌کند، در این صورت دارا بودن آن ویژگی‌ها باعث تضمین خوب بودن وی و نداشتن آن‌ها باعث تضمین خوب نبودن اوست؛ لذا وقتی این امر تضمین شد، در هر جهان ممکن باید این ارتباط وجود داشته باشد (Kim, 1993, p. 60). فرارویدادگی ضعیف تنها در درون یک جهان ممکن عمل می‌کند نه در بین جهان‌ها ممکن که احتمال آن‌ها وجود دارد و یک جهان با جهان دیگر مقایسه می‌شود.

فرارویدادگی قوی:

اگر A مجموعه فرارویداده و B مجموعه فرورویداده دانسته شود؛ آنگاه ویژگی‌های موجود در A ویژگی‌های فرارویدادگی و ویژگی‌های موجود در B ویژگی‌های پایه هستند و بر این اساس می‌توان فرارویدادگی قوی را چنین بیان کرد که A بر B به‌نحو قوی فرارویدادگی دارد اگر و تنها اگر رابطه بین آن دو از نوع هم‌تغییری قوی باشد یعنی تمییزناپذیری دو موجود متعلق به دو جهان ممکن مختلف از لحاظ B، مستلزم تمییزناپذیری آن‌ها از لحاظ A باشد: «A فرارویدادگی قوی بر B دارد فقط در صورتی که، لزوماً، برای هر x و هر ویژگی F در A، اگر x دارای F باشد، آنگاه یک خاصیت G در B وجود دارد به‌طوری که x دارای G باشد و لزوماً اگر هر y دارای G باشد، دارای F است» (Jaegwon Kim, 1993, pp. 60, 80). در واقع X و Y به هر جهان ممکن تعلق داشته باشند، چه به یک جهان ممکن و چه به دو جهان ممکن و در بین جهان‌های ممکن هر کدام

از جهان‌ها مدنظر باشد که X و Y به ترتیب به آن‌ها تعلق دارند، آنگاه این اصل درباره آن‌ها صادق است که اگر از لحاظ ویژگی‌های B تمییزناپذیر باشند، از لحاظ ویژگی‌های A هم تمییزناپذیر هستند. برای واضح شدن مطلب می‌توان از مثال مرد خوب بودن و داشتن سه ویژگی شجاعت، صداقت و خیرخواهی استفاده کرد که براساس آن، در فرارویدادگی قوی باید گفت آن‌هایی که به لحاظ ویژگی‌های سطح B یکسان هستند، مهم نیست که در کدام جهان ممکن باشند، در هر جهان ممکن که باشند، آن‌گاه به لحاظ ویژگی‌های سطح A تمییزناپذیر هستند. البته چنان‌که مشاهده می‌شود، تفاوت بین هم‌تغییری ضعیف و قوی و نیز فرارویدادگی ضعیف و قوی، تسری حکم، نسبت به یک جهان ممکن یا هر جهان ممکن است که کیم آن را با استفاده از قید «ضرورت» بیان کرده است، به نحوی که همبستگی بین طرفین در تمامی جهان‌های ممکن برقرار است. به باور کیم، فرارویدادگی قوی، مستلزم فرارویدادگی ضعیف نیز هست اما نه بالعکس (Kim, 1993, p.67).

۲. وابستگی (dependence):

یکی از ویژگی‌های اصلی فرارویدادگی که کیم، براساس تعریف دیویدسون از فرارویدادگی، ارائه می‌دهد، وابستگی است و صورت‌بندی‌های گوناگون فرارویدادگی، دارای این ویژگی هستند. کیم معتقد است که فرارویدادگی، نوعی رابطه از نوع وابستگی است که در آن فرارویداده به فرورویداده وابستگی دارد و از لحاظ هستی‌شناختی تا وقتی ویژگی‌های پایه نباشند، ویژگی‌های فرارویداده نیز، تعینی نخواهند داشت (Kim, 1993, pp.139, 140).

درباره ارتباط بین ویژگی‌های هم‌تغییری و وابستگی، کیم بر این عقیده است که هم‌تغییری ضعیف نمی‌تواند نمایانگر وابستگی باشد و به هم‌تغییری ضعیف ویژگی‌های ذهنی بر ویژگی‌های فیزیکی مثال می‌زند که با هر یک از شرایط ذیل می‌تواند سازگار باشد؛ ۱. در جهانی که در توزیع ویژگی‌های فیزیکی مانند این جهان است، هیچ ذهنیتی وجود ندارد. ۲. در جهانی که در تمام جزئیات فیزیکی مانند این جهان است، موجودات تک‌سلولی همه کاملاً هوشیار هستند، درحالی‌که هیچ انسان یا پستاندار نخستین دیگری ذهنیتی از خود نشان نمی‌دهند. ۳. در جهانی که در تمام جزئیات فیزیکی مانند این جهان است، همه چیز به همان درجه و نوع ذهنیت خود را نشان می‌دهد، درحالی‌که در وابستگی، ضرورت جنبه مهم داستان است و اتفاقاً وقتی گفته می‌شود که ذهن به جسم وابستگی دارد، قصد گوینده انکار سازگاری با فرض‌های بیان شده است (Kim, 1993, p.143).

در حالی که در هم‌تغییری قوی، ارتباطات بین دو دسته ویژگی، بین ویژگی‌های فرارویداده (پایه) و فرارویداده (سطح بالا) به جهان‌های دیگر نیز انتقال یافته و مثلاً در روان‌شناسی گفته می‌شود که اگر هر چیزی یک ویژگی ذهنی M داشته باشد، آنگاه یک ویژگی فیزیکی P وجود دارد، به طوری که شرطی « $P \rightarrow M$ » در تمام جهان‌های ممکن برقرار است (Kim, 1993, p.144). لافلین هم وابستگی را چنین تعریف می‌کند: «دو امر به یکدیگر وابسته هستند در صورتی که اولی بدون دومی وجود نداشته باشد» (McLaughlin, and Bennett, 2023).

۳. تقلیل ناپذیری / غیرتقلیلی (Nonreducibility):

ویژگی دیگر فرارویدادگی این است که فرارویدادگی، یک نوع رابطه تقلیل ناپذیر است و لذا نمی‌توان ویژگی‌های فرارویداده را بر ویژگی‌های فروریداده، تقلیل داد (Kim, 1993, pp. 139-140). از بین معانی مختلف تقلیل مانند تقلیل مفهومی، قانونی، و... آنچه در اینجا مدنظر است تقلیل هستی‌شناختی است که در آن وجود یک ویژگی را به یک ویژگی دیگر تقلیل دهند (see: John Searle, Reductionism and the Irreducibility of Consciousness; Jaegwon Kim, Supervenience, Emergence, Realization, Reduction).

پس از بیان نکات فوق باید به بررسی رویکرد فرارویدادگی از این نظر که آیا این رویکرد از مقدار قدرت متافیزیکی لازم برای تبیین نوحاستگی ویژگی‌های سطح بالا برخوردار است یا خیر، پرداخت. برای این کار برخی نقدهایی را که صورت گرفته پس از احصاء، طرح و بررسی می‌کنیم و در نهایت پس از هر یک نسبت به آن‌ها داوری خواهد شد.

۴. بررسی دیدگاه فرارویدادگی

۱. نقطه ضعف فرارویدادگی این است که الگوی وابستگی و تغییر بین ویژگی‌هاست و از این جهت می‌تواند در دل طیف وسیعی از نظریه‌های کاملاً متضاد فلسفی قرار گیرد. به عبارت دیگر، دیدگاه فرارویدادگی، رابطه‌ی هم‌تغییری ذهن و بدن را به صورت توصیفی بیان می‌کند و این امر باعث می‌شود که فرارویدادگی با دیدگاه‌های متعارض سازگار باشد. در واقع، این آموزه به نحوی وجه اشتراک بسیاری از نظریه‌های متعارض در این حوزه است و خودش ایده مشخصی را تعیین نمی‌کند. به طور نمونه نوحاسته‌گرایی نظریه‌ای دوگانه‌انگارانه است که بر تقلیل ناپذیری امور نوحاسته، از جمله ویژگی‌های ذهنی، به حالات پایه تأکید دارد، اما باین حال، به فرارویدادگی نیز پایبند است. طبق نوحاسته‌گرایی، امور نوحاسته ضرورتاً، تنها زمانی پدیدار می‌شوند که شرایط پایه‌ای (basal conditions) مناسب موجود باشد. وقتی شرایط پایه یکسان باشد، امور نوحاسته

یکسان نیز باید پدید آیند و این در واقع صورت ابتدایی رابطه فرارویدادگی است؛ یا رویکرد کارکردگرایی (Functionalism) می‌گوید که آنچه ما ویژگی‌های ذهنی می‌نامیم، در واقع نقش‌ها و کارکردهایی هستند که می‌توانند بر پیکره و ساختارهای مختلف فیزیکی تحقق (Realized) یابند؛ لذا اگر دو موجود یا سیستم از نظر فیزیکی دقیقاً مشابه باشند، نقش‌های کارکردی آن‌ها نیز باید مشابه باشد. این شرط هم‌تغییری فیزیکی و ذهنی همان فرارویدادگی است. یا در دیدگاه فیزیکالیسم نوعی (Type Physicalism) که تقلیل‌گراست، هر ویژگی ذهنی دقیقاً همان ویژگی فیزیکی متناظرش است؛ مثلاً «حالت‌های درد» با نوع خاصی از «فعالیت نورونی» یکی دانسته می‌شود. طبیعی است که اگر دو موجود از نظر فیزیکی این‌همان باشند، ویژگی‌های ذهنی آن‌ها نیز همان‌گونه باشد؛ یعنی خود این هم‌ارزی، مصداق فرارویدادگی است؛ بنابراین اگر فرارویدادگی تعهد مشترک همه این دیدگاه‌های متعارض در باره مسئله ذهن و بدن است، پس نمی‌تواند خود به‌عنوان موضعی مستقل در این مسئله در کنار این بدیل‌های کلاسیک تلقی شود (Kim, 1998, pp. 8-9; Kim, 1993, pp. 165-169).

به بیان دیگر، از ضعف‌هایی که برای فرارویدادگی می‌توان در نظر گرفت این است که این رویکرد می‌تواند در تمام زمینه‌هایی که اصطلاحات وابستگی متافیزیکی به‌کار می‌روند، معتبر باشد و به‌کار گرفته شود. در واقع این مسئله سبب می‌شود که رویکرد فرارویدادگی با دیدگاه‌های تقلیل‌گرایانه هم، سازگار باشد. فرارویدادگی نمی‌تواند تمایز واضحی بین نوحاستگی و تقلیل‌گرایی، که دو دیدگاه در تضاد با هم هستند، ایجاد کند. اگر فرارویدادگی در زمینه‌های وابستگی متافیزیکی اعمال شود، این می‌تواند با رویکردهای تقلیل‌گرایانه هم که ویژگی‌های سطح بالاتر را به ویژگی‌های سطح پایین‌تر تقلیل می‌دهند هم‌خوانی داشته باشد و در این نظریات چنان‌که در بالا اشاره شد، هم مورد استفاده قرار گیرد و لذا وجه ممیزی در این زمینه نباشد.

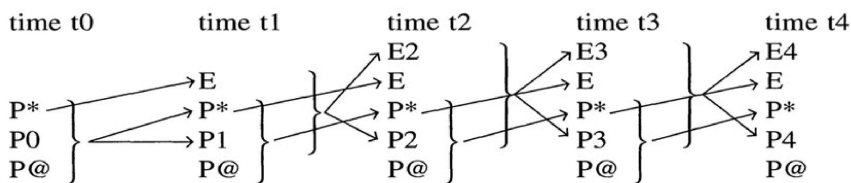
درباره این نقد باید گفت اگرچه براساس برخی تعاریف (مواردی که فرارویدادگی را به هم‌تغییری تعریف می‌کنند) این چالش برای فرارویدادگی وجود دارد اما چنان‌که در بحث مؤلفه‌های فرارویدادگی گذشت، رابطه فرارویدادگی - حداقل در این تعریف - متشکل از سه مؤلفه هم‌تغییری، وابستگی و تقلیل‌ناپذیری است و وقتی چنین تصور شود، دیگر جایی برای این قبیل نقدها باقی نمی‌ماند؛ چرا که فرارویدادگی مفهومی متشکل از هر سه این مفاهیم است نه صرف هم‌تغییری یا صرف وابستگی؛ چرا که این دو با دیدگاه‌های متضاد و تقلیل‌گرا هم‌سازگاری دارد. در ضمن باید از امثال جی‌گون کیم سؤال کرد در برخی نظریه‌ها مانند این‌همانی نوعی که ایشان در بالا استفاده کردند، وقتی اصلاً دوگانگی‌ای وجود ندارد، چطور معنا و مفهوم فرارویدادگی در آنجا ولو به‌نحو ابتدایی وجود خواهد داشت.

۲. اکانر و وونگ نیز با توجه به متافیزیکی که در بحث نوحاستگی مطرح کرده‌اند، به انکار رویکرد فرارویدادگی پرداخته‌اند. البته خود این افراد در ابتدا رویکردی فرارویدادگی داشته، اما در ادامه مسیر به دلایلی دست از این رویکرد برمی‌دارند. براساس تلقی‌ای که این دو از نوحاستگی دارند، نوحاستگی رابطه‌ای است که ماهیت آن به‌جای فرارویدادگی و هم‌زمان (ایستا) بودن (Synchronic)، علی و در زمان (ناهم‌زمان) (Diachronic) است؛ به این معنا که در صورت تغییر شرایط پایه و فیزیکی ممکن است امر نوحاسته تغییر نکند و یا با فاصله زمانی این اتفاق بیافتد. برای رسیدن به این مقصود، پنج اصل کلی را که اکنون در فلسفه ذهن معاصر موجب سخت شدن حل مسئله علیت ذهنی هستند را بیان می‌کنند که عبارت‌اند از: اصل عدم‌این‌همانی ذهن و بدن، اصل بستار علی فیزیکی (Physical Causal Closure Principle)، اصل طرد علی (Causal Exclusion Principle)، نفی پی‌پدیدارگرایی بودن امور ذهنی و اصل همگنی علیت ذهنی و فیزیکی. اکانر و وونگ با بررسی ناسازگاری‌هایی که بین این اصول است و مشکلاتی که برای دیدگاه‌های دوگانه‌انگاری دکارتی، نوحاستگی جوهری و فیزیکی‌الیسم غیرتقلیل‌گرا وجود دارد، به سمت طرح دیدگاه خویش در قالب نوحاستگی علی هستی‌شناختی می‌روند (O'Connor, 1994, 2002, 2005, 2020). در این مسیر یکی از اموری که کنار گذاشته می‌شود، رویکرد فرارویدادگی به نوحاستگی ویژگی‌هاست، که براساس آن دیگر ارتباط بین سطح پایه و سطح بالا فرارویدادگی نیست و سطح پایین برای سطح نوپدید جنبه علی دارد نه این‌که یکی فرارویداده و دیگری فرورویداده باشند. اکانر و وونگ از نموداری برای این امر استفاده کرده تا به تبیین سؤال مهمی در این زمینه پردازد و آن این‌که آیا ویژگی‌های نوحاسته از H، بر ویژگی‌های فیزیکی آن فرارویدادگی دارند؟

در مثالی که آنان ترسیم می‌کنند یک سیستم عصبی فیزیولوژیکی به نام H که دارای نوعی پیکربندی پیچیده P^* در زمان t_0 است را باید در نظر گرفت که حالت نوحاسته پایه‌ای E، نتیجه مستقیم آن در زمان t_1 خواهد بود. در این فرض باید این شرط را بدانیم که P^* به‌نحوی باید باشد که بتوان در طی تغییرات دائمی و در طول زمان دوام بیاورد و ماندگار باشد و خودش دچار تغییر نشود و یا از بین نرود؛ چون قرار است علت باشد و اگر از بین برود، علت بودنش معنی ندارد. در همین وضعیت، P^* حتی تا حدی وضعیت فیزیکی زیربنایی H را هم در زمان t_1 تعیین می‌کند. در واقع، در این مرحله، E و P^* هر دو جزئی از H و سیستم شده‌اند. همچنین P_0 جنبه باقیمانده فزاتر از حالت H در t_0 است^۱ و $P@_0$ مجموع عواملی است که در محیط بی‌واسطه H باشد که بر

۱. P_0 در واقع H منهای P^* است.

وضعیت فیزیکی H در t_1 تأثیر خواهد داشت.

آنان چنین بیان می‌کنند که فرارویدادگی یک رابطه هم‌زمان بین دو دسته خانواده ویژگی است. تنها در صورتی خانواده ویژگی‌های نوحاسته بر خانواده ویژگی‌های فیزیکی فرارویدادگی دارند که داشتن یک ویژگی نوحاسته، به ضرورت علی، لازمه داشته باشد این را که:

۱. یک شیء دارای برخی ویژگی‌های فیزیکی P در زمان t باشد؛

۲. این که داشتن هر مجموعه خاصی از ویژگی‌های فیزیکی، برای تعیین این که کدام یک از ویژگی‌های نوحاسته را دارد، کافی باشد (در واقع ویژگی وابستگی را بیان می‌کند).^۱ برای اشاره به این شرط دوم از یک شعار نیز استفاده می‌شود و آن این که: «هیچ تفاوت ذهنی، بدون تفاوت فیزیکی وجود ندارد» (O'Connor, Wong, 2005, p. 10).

اکثر بر این صحنه می‌گذارد که شرط اول که وجود ویژگی‌های نوحاسته باشد، در اینجا وجود دارد و مشکلی در این زمینه نیست، اما نسبت به شرط دوم، اوضاع مقداری متفاوت است و این شعار تحقق پیدا نکرده است. علت مطلب این است که اگر وضعیت اولیه که E، به‌عنوان امر نوحاسته در زمان t_1 پدید می‌آید را، با زمان t_0 در نظر بگیریم که E در آن تحقق ندارد، امر واضح می‌شود. در این وضعیت، E در t_0 وجود ندارد و بلافاصله پس از آن در زمان t_1 پدید آمده است. در اینجا مشاهده می‌شود که به‌رغم این که E به ویژگی‌های P_0 و P^* وابسته است، اما در زمانی که مجموعه‌ای از ویژگی‌های فیزیکی در t_0 وجود دارند، ویژگی نوحاسته E پدید نیامده است. به‌عبارت دیگر اگر در این الگو وضعیتی را که ویژگی نوحاسته E در آن قرار دارد را با توجه به زمان‌های t_0 و t_1 در نظر بگیریم، E در زمان نخست نیست و سپس به‌وجود آمده است. علاوه بر این، ویژگی‌های پایه‌ای نیز متفاوت هستند، اما می‌شود گفت که این تفاوت در ویژگی‌های پایه، دلیلی بر تفاوت در ویژگی‌های نوحاسته نیست؛ چرا که این عوامل متمایز (P_0 و P_1 ، $P@0$)، براساس فرضیه‌ای که اکثر جلو برده است، به‌طور مستقیم در وقوع E اثری ندارند و این p^* است که نقش اصلی را در به‌وجود آمدن آن بازی می‌کند.

بنابراین می‌توان گفت که امر نوحاسته، فرارویدادگی بر ویژگی‌های پایه ندارد؛ زیرا در اولین

۱. ضرورتاً اگر شیء مذکور، دارای P در t باشد، E را نیز در t خواهد داشت.

تحقق مصداق از مصداقیابی در H، این سیستم عصبی، E را ندارد و به وجود نمی‌آورد. در اینجا تفاوت ذهنی هست، اما تفاوت فیزیکی نیست؛ لذا فرارویدادگی نمی‌تواند درست باشد و این نشان می‌دهد که ممکن است دو شیء وجود داشته باشد که دارای ویژگی‌های فیزیکی ذاتی یکسان (از جمله P^*) باشند و در شرایط خارجی یکسانی باشند، اما یکی دارای E و دیگری فاقد آن باشد. نکته مهم این است که این انحراف از شعار فرارویدادگی، زمانی که سراغ سایر حالت‌های نخواستہ ($2E$ ، $3E$ و $4E$ و...) برویم، برجسته‌تر خواهد شد و نمی‌توان براساس آن‌ها پایبند به فرارویدادگی بود؛ عبارت وی در این زمینه این است که در همان الگوی ترسیمی بالا «اگر E_2 را در زمان t_2 در نظر بگیریم. ممکن است شما ویژگی‌های فیزیکی اساسی P^* و P_2 را بدون داشتن E_2 داشته باشید؛ چرا که E_2 حاصل وضعیت قبلی H (متشکل از P^* ، P_1 و E) است. این حالت قبلی احتمالاً می‌توانست متفاوت باشد (به طوری که E_2 در t_2 رخ ندهد)، مطابق با همان حالت فیزیکی بعدی در t_2 ، با توجه به یک تغییر مناسب در شرایط محیطی $P@$. امکان تفاوت در رابطه با E_2 بدون یک تفاوت فیزیکی اساسی زمانی روشن تر می‌شود که فرض کنیم ارتباطات علی تنها احتمالاتی هستند» (O'Connor, 2000, pp. 111-113; Connor, Wong, 2005, pp. 9-13). اکانر نهایتاً می‌گوید: «حالت‌های نخواستہ به طور کلی بر حالت‌های فیزیکی فرارویدادگی ندارند» (O'Connor, 2000, p. 112).

این نقد که توسط اکانر و وونگ مطرح شده نیز با چالش‌هایی روبه‌روست. درباره الگویی که ایشان ترسیم کرده‌اند و در قالب آن به نحوی خواسته‌اند فرارویدادگی را کنار بگذارند، نکته مهمی را می‌توان تذکر داد. آن نکته هم این است که در اینجا اکانر و وونگ به جای استفاده از روش‌های منطقی و تجربی درست، مسیری را طی کرده‌اند که در هیچ‌یک از روش‌های مرسوم نمی‌گنجد. علت مطلب هم در این است که چرا باید سیستم فیزیکی پایه در زمان t_1 امر نخواستہ را داشته باشد، اما در زمان قبل از آن یعنی t_0 فاقد آن است؟ مبنای این سخن ایشان چیست و در قالب کدام‌یک از روش‌های علمی می‌توان آن را ارزیابی کرد؟ آیا می‌شود گفت که علت یک امر وجود داشته باشد و معلول آن ایجاد نشود. فهم عرف و حکم عقل این است که اگر علت باشد، معلول هم باید به وجود بیاید و در نظر گرفتن این حالت منتظره برای معلول، آن هم بدون ارائه دلیلی بر آن، قابل قبول نیست؛ چرا باید سطح پایه در زمان t_0 به سطح لازم از پیچیدگی رسیده باشد، اما خبری از معلول آن نباشد؟ نکته دیگر روش شناختی مهمی که درباره نمودار طراحی شده می‌توان مطرح کرد این است که همه نمادهای S، H، T، P، *P، @P و... که اکانر و وونگ بیان می‌کنند در یک عالم نمادین و انتزاعی بیان می‌شوند و یک مثال واقعی برای آن‌ها بیان نمی‌شود. این‌که اکانر و وونگ مثالی واقعی و ملموس برای مباحث مطروحه خویش بیان نمی‌کنند که بتوان آن را مورد

سنجش قرار داد نشان از ضعف این نگاه است.

۳. از دیگر نکاتی که می‌توان برای کنار گذاشتن فرارویدادگی بیان کرد، این است که نگاه دوگانه‌انگارانه به ذهن و بدن باعث رد نگاه فرارویدادگی است و اگر کسی مثلاً قائل به نوحاستگی باشد، به نحوی نمی‌تواند رابطه فرارویدادگی سطح بالا و پایین را بپذیرد. برای اثبات این امر می‌توان به جهان‌های ممکنه مثال زد که در آن‌ها افراد از نظر وضعیت‌های ذهنی با یکدیگر متفاوت هستند و بین آن‌ها تفاوت‌هایی وجود دارد، اما از نظر فیزیکی در وضعیت‌های مشابه و یکسانی به سر می‌برند. مثال رایجی که در اینجا می‌توان از آن استفاده کرد و این وضعیت را توضیح داد، زامبی‌ها هستند؛ چرا که می‌توان فرض کرد که در جهان‌هایی علاوه بر وجود انسان‌ها، زامبی‌هایی هم وجود دارند که از نظر فیزیکی دقیقاً مشابه انسان‌های عادی هستند، اما فاقد زندگی ذهنی می‌باشند یا حالت‌های ذهنی متفاوتی داشته باشند. در اینجا به‌رغم این‌که یکسانی در حالت فیزیکی پایه وجود دارد، امور ذهنی متفاوتی ممکن است و این با رابطه فرارویدادگی سازگار نیست (Corradini, 2015, p. 53).

درباره این نقد هم باید گفت که اصل این آزمایش و این‌که فرد می‌تواند چنین موجوداتی (زامبی‌ها) را تصور کند، دلالت بر واقع شدن آن‌ها ندارد. در رویکرد فلسفی باید براساس مقدمات منطقی و درست پیش رفت و نمی‌توان نتایج را بر فرضیات و تصوراتی که منشأ آن‌ها مشخص نیست، متکی کرد. صرف تخیل این‌که این موجودات می‌توانند وجود داشته باشند و این‌که جنبه فیزیکی آن‌ها ثابت است، اما جنبه حالات ذهنی آن‌ها متفاوت است، سبب نمی‌شود که در واقع چنین اموری موجود باشند و ما رویکرد علمی و فلسفی خود را منوط به این فرضیات و تخیلات کنیم. در واقع آزمایش‌های فراوانی مانند اتاق چینی (John Rogers Searle: Chinese room) جان سرل، اتاق مری جکسون، زامبی‌ها، آزمون تورینگ (Turing Test) و... که در فلسفه ذهن مورد استفاده قرار گرفته‌اند، برخی دارای پشتوانه علمی بوده و با ارتکاز و فهم عمومی سنخیت دارند، اما برخی صرفاً «قابل تصور و تخیل» هستند و پشتوانه علمی و ارتکازی ندارند که می‌توان گفت مثال زامبی‌ها از همین قبیل است و تحقق واقعی‌ای نمی‌توان برای آن در نظر گرفت. در واقع تصورپذیری یک امر دلالتی بر تحقق داشتن آن ندارد. برخی چون چالمرز تلاش‌هایی برای انتقال از تصورپذیری به امکان‌پذیری انجام داده‌اند، اما دیدگاه ایشان مورد اختلاف فراوان قرار گرفته و با چالش مواجه است (صباحی، ۱۳۸۵، صص ۳۴-۳۷؛ دلفانی، همتی مقدم، ۱۳۹۹، ص ۱۰۹).

۴. نهایتاً باید گفت رابطه فرارویدادگی برای این امر تصویر شده بود که بتواند نحوه و چگونگی وابستگی و رابطه دو سطح را تبیین کند، اما آنچه در عمل اتفاق افتاد این است که صرفاً می‌گوید این دو سطح به هم وابسته هستند و دیگر چیزی در رابطه با نحوه و چرایی آن بیان نکرده است. این

دیدگاه نتوانست یک تبیین متافیزیکی از نحوه برخاستن ویژگی‌های ذهنی از ویژگی‌های سطح پایه ارائه دهد. صرف ادعای فرارویدادگی ویژگی‌ها بر یکدیگر، به‌تنهایی کافی نیست و اغلب فلاسفه ذهن به‌دنبال دلایل و توضیحات این رابطه هستند. فرارویدادگی به‌معنای این است که اگر ویژگی‌های A تغییر کنند، ویژگی‌های B نیز باید تغییر کنند و این دو دسته ویژگی در کنار این که به هم تقلیل نمی‌روند، وابسته می‌باشند، اما این صرفاً یک بیان رابطه‌ای است و در مورد چگونگی و ماهیت این رابطه توضیحی نمی‌دهد. مثلاً اگر گفته شود ویژگی‌های روان‌شناختی فرد بر ویژگی‌های فیزیکی او فرارویدادگی دارند، این جمله صرفاً به ما می‌گوید که هر تغییری در ویژگی‌های روان‌شناختی باید با تغییری در ویژگی‌های فیزیکی همراه باشد. اما توضیح نمی‌دهد که چرا این وابستگی وجود دارد یا چگونه این دو حوزه به هم مرتبط‌اند. در برخی حوزه‌های دیگر نیز چنین است؛ مثلاً در اخلاق نیز توضیح فرارویدادگی دشوار می‌شود. به‌عنوان مثال اگر گفته شود «ویژگی‌های اخلاقی مانند عدالت یا حسادت بر ویژگی‌های غیراخلاقی مانند شرایط فیزیکی فرارویدادگی دارند»، انتظار این است که توضیحی وجود داشته باشد که چرا این رابطه برقرار است. آیا این وابستگی به‌دلیل ماهیت جهان است؟ آیا قوانین خاصی در این مورد وجود دارد؟ (حتی اگر این موارد هم باشد، باز معلوم نیست که بتوانند مشکل مطرح‌شده را حل کنند). در مواردی که توضیحی ارائه نشود، ممکن است این‌گونه به‌نظر برسد که طرفداران فرارویدادگی صرفاً سعی در بیان ابهام‌آمیز یک حقیقت دارند. این نگرانی منجر به این می‌شود که فیلسوفان به‌دنبال ارائه توضیحی قابل قبول باشند که چرا یک نوع ویژگی (مانند ویژگی‌های روان‌شناختی یا اخلاقی) بر نوع دیگری از ویژگی‌ها فرارویدادگی دارد. خود این مسائل نشان‌دهنده این است که خود فرارویدادگی یک تبیین متافیزیکی نیست. فرارویدادگی در واقع خلاصه‌ای از کنار هم قرار گرفتن چند ویژگی و مؤلفه است، نه بیان ماهیت یک رابطه به‌نحو متافیزیکی. جیگون کیم که خود از پیشگامان این مباحث است در جواب سؤال از این که آیا می‌توان از فرارویدادگی برای بیان یک نظریه فلسفی در مورد نحوه ارتباط ذهن‌ها با بدن‌ها استفاده کرد؟، پاسخ می‌دهد که فرارویدادگی به‌تنهایی نمی‌تواند یک نظریه جامع و کامل در مورد رابطه ذهن و بدن باشد. فرارویدادگی الگوی وابستگی و هم‌تغییری ویژگی‌ها را گزارش می‌کند؛ یعنی هر تغییری در ذهن مستلزم تغییری در فیزیک است، اما به‌خودی‌خود توضیح نمی‌دهد که چرا این هم‌تغییری و وابستگی وجود دارد و نمی‌گوید ماهیت رابطه وابستگی میان ذهن و بدن چیست. بدین‌سان، فرارویدادگی نه یک رابطه مابعدالطبیعی و تبیینی ژرف است و نه نظریه‌ای درباره سازوکار رابطه‌ی ذهن و بدن (Kim, 1998, pp. 8-9).

۵. فرارویدادگی قرار بود که وضع امور خاصی چون حالات ذهنی را توضیح دهد که به‌دلایلی

ناموفق بوده و عملاً توضیحی نداده است، اما نکته مهم دیگر توضیح خود آن حالات ذهنی و ویژگی هاست که در این عرصه هم دیدگاه فرارویدادگی به بحث مشخص و مبسوطی نپرداخته است و حال آن که دانستن این امور کمک زیادی به تحلیل رابطه و چستی آن می کند؛ مثلاً این که آیا این ویژگی ها دارای قدرت علی متمایز نسبت به ویژگی های سطح پایه هستند یا خیر؟ که اگر بپذیرد که قدرت علی وجود دارد، باید پرسید چطور می شود که امر وابسته دارای ویژگی هایی باشد که امر پایه خود فاقد آن است؟ و اگر بخواهد قدرت علی را انکار کند، در واقع مقابل فهم و ارتکاز عمومی قرار گرفته که همه افراد به نحوی علیت حالات ذهنی را برای حالات ذهنی دیگر یا حتی امور فیزیکی قائل هستند.

با توجه به کاستی های فوق که در رویکرد فرارویدادگی وجود دارد، به طور ویژه این که این مفهوم درباره ماهیت نخواستگی و ویژگی های ذهنی چیزی بیان نمی کند، می توان گفت فرارویدادگی از جایگاهی که در ابتدا داشت و گمان می رفت که بتواند به نحوی مسئله را تبیین و تحلیل کند، کاسته شده و عملاً کارایی نداشتن آن مشخص شده است. در این بین مهم ترین نقد و کاستی که فرارویدادگی در تحلیل رابطه نخواستگی و ویژگی ها با آن مواجه است، این است که هم درباره اصل ماهیت رابطه و جنبه های متافیزیکی آن چیزی نمی گوید و هم این که درباره ویژگی هایی که نخواستگی هستند و با این که امور پایه فاقد آن ها بوده، اما به نحوی سبب ایجاد آن ها شده اند، چیزی بیان نمی شود و این مسئله در ذهن شبهه خلق از عدم (ex nihilo) را متصور می کند که اشاره به پدید آمدن چیزی بدون هرگونه پیش شرط پیشین است.

نتیجه

بررسی مفهوم فرارویدادگی نشان می دهد که این مفهوم نمی تواند به تنهایی به عنوان یک نظریه تبیینی نخواستگی در حوزه تعامل ذهن و بدن نقش ایفا می کند. در واقع فرارویدادگی مفهومی است که توسط برخی فلاسفه به کار گرفته شده است تا به سه خصوصیت هم تغییر، وابستگی و تقلیل ناپذیری اشاره کند. و رای این سه ویژگی که کنار هم قرار داده شده و لفظ واحدی به نام فرارویدادگی برای آن ها در نظر گرفته شده است، امر دیگری که بخواهد جنبه متافیزیکی ارتباط بین سطوح را مشخص و تبیین کند، وجود ندارد. فرارویدادگی با توجه به آنچه بیان شد، توان پاسخ گویی به پرسش های کلیدی درباره «چرایی» و «چگونگی» وابستگی این سطوح را ندارد. در نتیجه، اگر هدف تبیین دقیق پدیدار شدن ویژگی های نخواستگی با حفظ استقلال علی آن ها و تمایزشان از ویژگی های فیزیکی پایه است، باید از فرارویدادگی فراتر رفته و به نظریه هایی دیگر متافیزیکی و هستی شناختی روی آورد. فرارویدادگی، هر چند ابزاری مهم در فلسفه تحلیلی بوده،

اما اکنون به دلیل همین نقدهایی که به آن شده است، به تنهایی قدرت حل مسئله نخواستگی ذهن از بدن را ندارد و این مسئله نیازمند چارچوب فراگیرتر و دقیق‌تری است که بتواند ماهیت رابطه امور نخواستگی را با امور پایه تبیین کند.

منابع و مأخذ

۱. تحویل‌گرایی و فیزیکیالیسم، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
۲. خوش‌نویس، یاسر (۱۳۹۴). *نوخاستگی و آگاهی*، تهران: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۳. دلفانی، یاسر؛ همتی‌مقدم، احمدرضا؛ مثمر، رضا؛ سادات‌منصوری، محمد (۱۳۹۹). «استدلال تصورپذیری زامبی: یک نتیجه هستی‌شناختی برای آگاهی‌پدیداری»، *تازه‌های علوم شناختی*، س ۲۲، ش ۳، صص ۱۰۵-۱۱۳.
۴. صبوچی، علی (۱۳۸۵). «معناشناسی دو بعدی و برهان تصورپذیری»، *ذهن*، ش ۲۷، صص ۲۵-۳۸.
۵. طوسی‌سعیدی، مسعود؛ حسینی، حسن (۱۳۹۹). «تبیین ناسازگاری‌های هستی‌شناسانه نوخاسته‌گرایی و فیزیکیالیسم؛ و پیشنهاد یک موضع جدید نوخاسته‌گرایانه»، *تأملات فلسفی*، س ۱۰، ش ۲۴.
۶. گیاثوند، مهدی (۳۱۹۸). «مفهوم متافیزیکی فرارویدادگی و زندگی پس از مرگ» (در تأثیر فرارویدادگی حالات ذهنی بر حالات مغزی عصب شناختی بر مسئله امکان زندگی پس از مرگ)، *فلسفه و کلام اسلامی*، س ۵۲، ش ۱.
۷. مسلین، کیت (۱۳۹۱). *درآمدی به فلسفه ذهن*، تهران: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
۸. همزاده، مهدی (۱۳۹۳). «ناکارآمدی نظریه ابتناء در تبیین علیت ذهنی»، *اندیشه دینی*، دوره ۱۴، ش ۵۱.
9. Beckermann, Ansgar (1992). "Introduction-Reductive and Nonreductive Physicalism." In *Emergence or Reduction? Essays on the Prospects of Nonreductive Physicalism*, eds. Ansgar Beckermann, Hans Flohr, and Jaegwon Kim. Berlin: Walter de Gruyter, pp. 1-25.
10. Bird, Alexander (2008). *Causal exclusion and evolved emergent properties*, In Ruth Groff, *Revitalizing causality: realism about causality in philosophy and social science*, New York: Routledge, pp. 163-78.
11. Borchert, Donald M. (2006). *Encyclopedia of Philosophy*, editor in chief, — 2nd ed, v3, Thomson Gale.
12. Chambliss, Bryan (2018). *The mind-body problem*, *WIREs Cognitive Science*, Volume 9, Issue 4.
13. Clayton, Philip, Davies, Paul (2006). *The Re-Emergence of Emergence: The Emergentist Hypothesis from Science to Religion*, Oxford University Press USA.
14. Corradini, Antonella (2015). *Emergent Dualism: Why and How?* In Patricia Wallusch & Heinrich Watzka (eds.), *Verkörpert existieren. Ein Beitrag zur Metaphysik menschlicher Personen aus dualistischer Perspektive*. Muenster, Germany: Aschendorff Verlag, pp. 45-58.
15. Davidson, Donald (1980). *Mental Events, In Readings in Philosophy of Psychology*, Volume I, Harvard University Press.
16. Davidson, Donald (2001). *Essays on Actions and Events*, University of California, Berkeley.

۶۰
ذهن

دوره بیست‌وششم، شماره ۱۰۴، زمستان ۱۴۰۴ / حسن قرباغی و ...

17. Hare, R.m.(1952). **The Language of Morals**, Oxford University Press.
18. <https://blog.faradars.org/%D9%86%D8%B8%D8%B1%DB%8C%D9%87->
19. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/emergence>
20. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/supervene>
21. Kim, Jaegwon (1992). "Downward Causation in Emergentism and Nonreductive Physicalism", in: **Emergence or Reduction? Essays on the Prospects of Nonreductive Physicalism**, Walter de Gruyter, Berlin, New York.
22. Kim, Jaegwon (1993). **Supervenience and the Mind: Selected Philosophical Essays**, Cambridge, Cambridge UP.
23. Kim, Jaegwon (1998). "The Mind–Body Problem after Fifty Years", **Royal Institute of Philosophy Supplement**, 43:3-21.
24. Kim, Jaegwon (2009). **Supervenience, Emergence, Realization, Reduction**, In: *The Oxford Handbook of Metaphysics*.
25. Kim, Jaegwon, (2008). **Physicalism, or something near enough**, Princeton University Press.
26. Lewis, David (1986). **On the Plurality of Worlds**, Oxford: Blackwell.
27. McLaughlin, Brian and Karen Bennett (2023). "Supervenience", **The Stanford Encyclopedia of Philosophy** (Winter 2023 Edition), Edward N. Zalta & Uri Nodelman (eds.), URL = <<https://plato.stanford.edu/archives/win2023/entries/supervenience/>>.
28. Morgan, Lloyd, Conwy (1923). **Emergent Evolution**, London: Williams and Norgate.
29. O'Connor, Timothy & Wong, Hong Yu (2002). **Emergent Properties**, **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**.
30. O'Connor, Timothy (1994). 'Emergent Properties' (A), **American Philosophical Quarterly**, Vol. 31, No. 2, pp. 91-104.
31. O'Connor, Timothy, (2020). 'Emergent Properties' (B), **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**.
32. O'Connor, Timothy, Causality (2000). **Mind And Free Will, Philosophical Perspectives**, 14, Action and Freedom.
33. O'Connor, Timothy, Wong, Hong Yu (2005). **The Metaphysics of Emergence**, Blackwell Publishing Inc.
34. Sibley, Frank (2001). **Approach to Aesthetics: Collected Papers on Philosophical Aesthetics**, Oxford University Press, New York.
35. Stephan, Achim (2013). "theories of Emergence"; Published in: **Runehov, Anne L. C & Lluís Oviedo; Encyclopedia of Sciences and Religions**; New York London: Springer.
36. Wong, Hong Yu (2006). "Emergents from Fusion", **Philosophy of Science** 73(3):345-367.

